

107525/7

NIKO KURET

Šaljive
zgodbe

LEMBERŽANIH

ZABAVNA KNJIŽNICA

7

Šaljive zgodbe o Lemberžanih

Na novo povedal in opombe dodal

Niko Kuret

ŽU

MARIBOR 1954

+ X07 525

107525 .

03874/1954

IZDALA IN ZALOŽILA ZALOŽBA OBZORJA V MARIBORU
TISKALA MARIBORSKA TISKARNA V MARIBORU

ŠALJIVE ZGODBE O LEMBERŽANIH

1. Kako so Lemberžani župana vočili

Dolga leta so se Lemberžani prepirali, kdo izmed njih naj bi bil za župana. Niso se in se niso mogli zmeniti, kateri med njimi ima največ soli v glavi.

Nazadnje so rekli:

»Izberimo si tistega, ki je najbolj pripraven!«

Mislili so namreč, da je tisti, ki je najbolj pripraven, tudi najbolj pameten.

Kako ga najti?

Tudi to so si izmislili. Skuhali so prav trdih žgankov, postavili vse, ki so se potegovali za župansko čast, v vrsto in začela se je preskušnja.

Vsi so morali odpreti usta na stežaj in eden je začel metati žganke vanje. Vsak si je moral prizadevati, da bi ujel v odprta usta kar se dá dosti žgankov, in nobenega ni smel zgrešiti. Če mu je en sam ušel, je moral iz vrste.

Dosti jih je bilo, ki so morali odnehati že po prvih žgankih. Eden pa je ujel vse po vrsti.

Ta je bil najpripravnejši in zato tudi najpametnejši. Ta si je pridobil župansko čast. Saj je za župana važno, da ima široka usta.

2. Kako so si Lemberžani magistrat delali

Rekli so Lemberžani:

»Postavimo si magistrat, kakršnega nikoli nikjer nimajo. Brez oken naj bo in zmerom bo svetlo v njem. Vsi nam bodo nevoščljivi zanj in naša pamet bo zaslovela daleč naokoli. Saj hiše, ki bi bila brez oken svetla, ves svet ne premore.«

Rečeno, storjeno. Pokličejo tesarje in kmalu je bila hiša brez oken pod streho.

Kako pa zdaj s svetlobo? Prava reč. Treba jo je bilo samo nanositi v hišo.

In so se zbrali Lemberžani vsak s svojo vrečo v roki, ko je poldan odzvonilo in je sonce najlepše sijalo. Vsak je vrečo odprl in jo podržal proti soncu, potem pa jo hitro zavezal in odnesel v magistrat. Tam jo je odvezal in stresel svetlobo iz nje. Vse je gomazelo na trgu kakor mravljišče, med vrati pa so se gnetli tržani, ki so hiteli ven in noter.

Svetlo pa v magistratu le ni hotelo biti.

Pač. Eden izmed najpridnejših se je v temi z glavo zaletel v stenc, da se mu je posvetilo pred očmi. Ves srečen je zavpil:

»Možje, kmalu bo dosti svetlobe — se že bliska!«

To je podžgalo Lemberžanom pogum, da so še pridneje nosili. Pa imeli so smolo. Najbrž jim je vsa svetloba pri vratih spet ven uhajala. V magistratu je ostala tema.

Ni jim drugega kazalo, treba je bilo napraviti okna. Ali kako?

V tej zadregi pride tesar v Lemberg in se jim ponudi, da jim pokaže, kako se okna napravijo. Reče jim samo, naj ga pustijo samega, čez dva dni pa naj se oglasio v magistratu.

Čez dva dni se zbero vsi Lemberžani v magistratu. Tesar stopi prednje, se obrne proti steni in se — meni nič, tebi nič — zaleti vanjo. In glej, pri priči se je v steni naredila luknja, za okno dosti velika.

Prebrisanec je namreč ponoči, ko ga nihče ni videl, steno toliko nažagal, da je bilo le majhnega truda treba in je izrezek odletel iz stene.

Lemberžani ostrmijo, tesar jim pa reče:

»Glejte, možje, vsak naj se takole z glavo zaleti v steno, kakor sem se zdaj jaz, pa bodo okna kmalu narejena in vas ne bo veljalo ne krajcarja ne. Mizar vam bo pa potem vse drugo izdelal, česar je še za okna treba.«

Lemberžani srečni pokimajo, se postavijo ročno v vrsto okoli in okoli ob stenah in jamejo z vso močjo z glavami v stene treskati.

Kako dolgo so to delali in ali so kaj opravili, pa stare bukve ne povedo.

3. Kako so Lemberžani cerkev nategnili

Na hribu nad Lembergom je stala in še stoji podružnica svetega Pankracija. Lemberžanom je postala cerkvice prenizka in preozka in sklenili so jo povečati.

Kako so to storili?

Po zunanjem zidu, precej visoko nad zemljo, so z žeronom potegnili črto. Okoli in okoli cerkve so tik do črte navozili gnoja. Hoteli so ji pognojiti, da bi najprej zrasla.

Čez nekaj dni se je gnoj sesedel in črta je bila seveda visoko nad njim.

»Glejte,« so rekli Lemberžani, »za koliko je cerkvice zrasla, ker smo ji dobro pognojili!«

Zdaj ročno pospravijo gnoj in se pripravijo na drugo delo. Saj cerkvice ni bila samo prenizka, marveč tudi preozka. Treba jo je bilo še nategniti. Tudi to so naredili tako, kakor so znali samo oni.

Domenili so se, da bodo cerkvico razrinitli. Obstopili so jo od zunaj in najprej določili, za koliko jo bo treba razriniti. Slekli so kožuhe in jih položili vzdolž stene toliko od zidu, do koder naj bi zid premaknili.

»Ko bo zid do kožuhov, odnehamo!«

Rečeno, storjeno. Vsi gredo v cerkev, se razpostavijo vzdolž ob zidu in se upro s pleči vanj. Tiščijo in tiščijo, da jim teče pot po licu in jim sapa pohaja.

Ta čas pa je prineslo ondi mimo potepuha, ki je zagledal kožuhe po tleh. Meni nič, tebi nič jih je pobral in jo odkuril z njimi v hosto.

Možje v cerkvi so se medtem upehali. Eden stopi iz cerkve, da bi videl, koliko so zid premaknili. Ko nikoli nikjer ne vidi več nobenega kožuha, od veselja poskoči in zavpije:

»Stojte, stojte, možje, je že dosti, saj že kožuhov ni več videti!«

Lemberžani priderejo iz cerkve in se prepričajo, da so cerkvico res toliko raztegnili, da je zid še kožuhe prekril.

4. Kako so Lemberžani bika v zvonik vlekli

Nekega dne so Lemberžani opazili, da jim trava raste v žlebu pod zvonikovo streho. To jim nikakor ni bilo všeč. Ali kako priti do trave in kako jo spraviti v kraj? Pokositi se ne dá, pustiti je pa tudi ne kaže.

Najpametnejši med njimi se domisli, da bi jo bilo najbolje popasti. Tako bi bila vsaj nekomu v prid. Ali kdo naj jo popase?

Odločili so se za občinskega bika. Temu so vsi brez ugovaranja privoščili slastno pašo.

Brez pomišljanja so se lotili priprav.

Najprej so trden tram porinili skozi cerkveno streho, na koncu trama pritrdili škripec in skozenj spustili močno vrv. Na koncu vrvi so naredili zanko, zanko pa nataknili biku za vrat. Krepke pesti so zgrabile za drugi konec vrvi in ga začele vleči.

Bik je bil težak, kaj ne bo, saj je bil krepke pasme in dobre reje. Počasi, počasi, z glasnimi vzkliki so vlekli Lemberžani težko žival kvišku.

Bik je v hudi bolečini kmalu začel rjuti in debelo gledati, ker mu je začela sapa pohajati.

»Glejte ga, glejte, kako se veseli mastne paše!« so vpili Lemberžani.

Ko so privlekli bika do škripca, ga je vrv že toliko davila, da je pomolil jezik iz gobca. Zdaj šele so zagnali Lemberžani vesel krik!

»Jo že voha, travo! Glejte, že jezik steza po njej!«

Bik je bil tik ob žlebu. Samo šavsnil bi. Toda ni se več ganil.

Lemberžani so mu začeli prijazno prigovarjati. Zaman. Trmasto je iztegnil noge in se dokončno umiril.

Tedaj je eden izmed Lemberžanov zlezal v line, da bi bika od blizu pogledal. Dregal ga je in dregal, nazadnje se mu je pa zazdelo, da je bik poginil.

Lemberžani so bika počasi spustili spet na tla. Priznati so si morali, da so ga zadavili.

Odtistihmal so pustili travo v žlebu, da je rasla, kakor je je bila volja.

5. Kako so se Lemberžani v lanu kopali

Sedem Lemberžanov je šlo nekoč na bližnje Dravsko polje mlatit. Za potjo pa so zagledali veliko njivo lanu, ki je prav tedaj lepo modro cvetel. Lahen vetrič je majal stebelca sem in tja, da so valovila kakor morje v sapi.

Lemberžani še nikoli niso videli lanu v cvetju, morja pa tudi ne. Ker so pa o morju vsaj že slišali, so mislili, da so prišli do morja. Zato niso nič kaj dosti pomišljali. Slekli so se — ena, dve — in se šli kopat.

Po lanu skačejo, mahajo z rokami, kakor da plavajo, se prekopicujejo, dokler se ne utrudijo.

Vrnejo se na kopno in se spet oblečejo.

Tedaj pa se eden spomni, da bi se morali prešteti. Kdo ve, če ni kateri utonil?

Štejejo se in štejejo, ker pa nobeden, kadar šteje, ne šteje tudi samega sebe, jih je zmerom le šest.

Ustrašijo se.

»Kaj, ko bi bil sedmi utonil?«

Tam blizu je bil kup mivke — hudobni ljudje sicer pravijo, da je bil kravjek — in eden se domisli in reče:

»Pomočimo vsak svoj nos v ta kup in, kolikor bo lukenj, toliko je naše številol!«

Vsi so bili za to in začeli so pomakati nosove v kup. Enega pa je pri tem pičila osa, da je poskočil in naredil dve luknji.

Štejejo luknje. Zdaj jih je osem. Nekaj ni prav. Spet ne vedo, koliko jih je.

Tedaj pa pride mimo mesar z debelo gorjačo v rokah.

»Pridite sem, mož,« ga prosijo Lemberžani, »in nas še vi preštejte! Kopali smo se v temle morju. Prej nas je bilo sedem, zdaj nas je pa menda le šest. Bojimo se, da bi sedmi ne bil utonil.«

Mesar vidi, kakšna je stvar, in jim reče:

»Jaz vas že preštejem, ali drugače vas ne znam, kakor da pri tem vsakega enkrat s palico udarim.«

Tisto zastran palice Lemberžanom ni bilo posebno po godu, vendar so rekli mesarju, naj jih prešteje, kakor ve in zna. Bodo vsaj videli, kako je z njimi.

Mesar jih je začel šteti. Vsakega je z batino tako pritisnil po zadnji plati, da je kar zajeknil. Ko je prišel do zadnjega, se je pa, nemarnež, domislil, da se je v sredi zmotil in da mora začeti spet od kraja.

»O, ne, ne,« so ga začeli Lemberžani milo prositi, »čisto prav ste nas prešteli!«

Ker je imel vsak debelo bunko na zadnjici, so vedeli, da jih je sedem in da nobeden ni utonil.

6. Kako so Lemberžani v Ljubljano hodili

Lemberžani so že dosti slišali o Ljubljani. Pripovedovali so si, da imajo tam hiše z dvema, kaj, še s tremi vrstami oken, da je tam mnogo cerkva, ki so vse drugačne kakor lemlerške, da po mestu teče voda z nič koliko mostovi in da se sredi mesta vzdiguje visok hrib z močnim zidovjem. Lemberžane je vsako leto bolj imelo, da bi Ljubljano videli. Nazadnje so se le odločili, da gredo na pot.

Takrat seveda še ni bilo železnice. Treba je bilo iti peš. Tedne in tedne so se pripravljali in tako so nekega dne le odrinili.

Krenili so navsezgodaj od doma in so ves ljubi božji dan dobre volje koračili proti beli Liubljeni.

Zvečer so prišli do gozda. Ustavili so se na robu in sklenili ondi prespati. Nanosili so si listja in mahu in legli. Pri tem pa so obrnili noge proti Ljubljani, da bi zjutraj ne zgrešili smeri.

Ponoči prikolovrati kmet mimo spečih Lemberžanov. Oglela si jih od blizu in jih spozna. Ugane tudi, kam so namenjeni. Šaljivec, ne bodi len, vsakega po vrsti zasučje v nasprotno smer.

Zdaniło se je in Lemberžani nadaljujejo v prvem jutru svojo pot.

Zvečer pridejo do kraja, ki bi po njihovih računih moral biti Liubljeni. Ko pa se v njem natančneje razgledajo, vzkliknejo v en glas:

»Hudimarja, saj je Ljubljana prav takšna kakor naš Lemberg!«

A šele tedaj, ko so jih začudeno začeli pozdravljati njihovi lastni rojaki, ki so bili ostali doma, so spoznali, da so resnično spat v Lembergu!

Kako se je to zgodilo, pa Lemberžani niso nikoli mogli dognati.

7. Kako so se Lemberžani v Trst vozili

Podjetni Lemberžani so iskali kupčije z daljnimi kraji. Tako so nekoč pripravili grčavih hrastovih hlodov in neznansko dolgih jamborov iz najboljšega macesna za Tržačane, ki delajo ladje iz njih. Naložili so vse skupaj in vozovi so pokali, stokali in škripali pod težkim tovorom, ko so se pomikali po cesti proti Trstu.

Niso še bili daleč, ko je nekdo povprašal:

»Kje bomo pa nocoj čez noč?«

Drugi mu je ročno odgovoril:

»Ali se splašča, da bi spotoma iskali prenočišča? Pojdimo rajši v Lemberg spat!« Lemberg je bil resnično še blizu.

Ta nasvet se je zdel vsem pameten. Tako so torej z velikim trudom obrnili vozove in se vrnili domov.

Vrli leंबरški vozniki so se tako sleherni večer vračali spat v Lemberg. A šele potem, ko se jim je to primerilo devet večerov zapored, so se deseti večer domislili, da tako nikoli ne bodo videli Trsta.

Kako so potem v Trst prišli in kakšna je bila kupčija, pa viri ne povedo.

8. Kako so Lemberžani globočino Drave merili

Nekateri Lemberžani so že videli Dravo, drugi pa še ne. Zato so se nekoč kar zares sprli, koliko je Drava globoka. Spoznali so pa pravi čas, da je prepir odveč in da je najbolje, če se prepričajo na mestu.

Odpravijo se torej proti Dravi in pridejo do mostu. Prvi se ustavi in vsi ostali z njim. Prvi si pljune v roke, se zavihiti čez ograjo in se z rokami obesijo nanjo, da prosto

obvisi nad reko. Drugi stori prav tako, spleza po njem navzdol in se mu obesi za noge. Isto stori tretji in naslednji, dokler zadnji z nogami ne doseže Drave. »Grom ti, to smo si pa dobro izmislili!« rečejo tisti, ki so ostali na mostu.

Takrat pa zakliče prvi:

»Počakajte malo, ne morem več držati, moram si spet pljuniti v roke!« Rekši spusti ograjo in z glasnim štrbunkom popadajo vsi v deročo reko.

Pravijo, da so vsi utonili. Odtistihmal Lemberžani niso več spraševali, koliko je Drava globoka.

9. Kako so Lemberžani svinjo preganjali

Lemberžanom je ušla nekoč velika svinja v proso. Vsakdo ve, da taka zverina dosti škode naredi. Kar ne požre, pa pohodi. To so vedeli tudi Lemberžani. Toda kakó svinjo pregnati z njive?

Če so jo še tako klicali in vabili, ni nič pomagalo. Svinja je bila trmasta in jih ni hotela ubogati. Ali naj bi šel kdo v proso in svinjo napodil? Ta bi še sam nekaj prosa pomendral in škoda bi bila še večja.

Nazadnje se pametni Lemberžani domislijo, kaj naj naredijo. Štirje močje primejo veliko leso na vsakem voglu, na leso pa se vstopi peti z dolgim bičem v roki. Tako jo mahnejo na njivo. Mož na lesi z bičem prepodi svinjo z njive, ne da bi bil kakšno stebelce pohodil ali najmanjšo škodo naredil.

Koliko prosa pa so oni štirje potacali, se Lemberžani niso vprašali.

10. Kako so Lemberžani s purani orali

Jeseni priženejo Hrvatje velike trope puranov k nam in jih prodajajo po vaseh. Tako so prišli tudi v leंबरški trg.

Lemberžani dotistihmal še nikoli niso videli te žlahtne perutnine, zato je tudi kupovali niso. Zaman je kumek ponujal od enega do drugega. Nazadnje se spomni in reče:

»Brate, kupi dva purana. Saj ni treba, da ju zakolješ. Pitaj ju vso zimo, spomladi boš pa lahko oral z njima.«

Lemberžani poslušajo in debelo gledajo.

»Oral, oral boš, ti pravim. Ko ju boš vpregel, ju kar po glavi mahni z bičem in šlo bo, brate, boljše kakor z voli.«

Lemberžan se da pogovoriti in ves srečen kupi dva purana.

Skrbno ju je pital vso zimo do pomladi. Ko pa je sneg skopnel in je bilo treba orati, je storil, kakor mu je Hrvat povedal. Vpregel je purana v plug in pognal najprej z besedo. Ker ni šlo nikamor, ju je oplazil z bičem po glavi. Purana še zakavdrati nista utegnila in sta se mrtva se sedla.

Od takrat Lemberžani Hrvatom nič več ne verjamejo

11. Kako je Lemberžanom kobila valila

Kmet iz Mestinja je pripeljal poln voz buč mimo Lemberga. Lemberžani še nikoli niso videli buč, zato so ga vprašali, kaj pelja. Kmet je bil šaljivec in je odgovoril:

»To so jajca, ki se iz njih žrebeta valijo!«

»Gromska pojata,« si mislijo Lemberžani, »to bi bilo nekaj za nas!« Imeli so namreč v vsem trgu eno samo kobilo lepega plemena, pa nobenega konja. Bili so že v hudih skrbeh, kako bi brez konja njeno pleme ohranili.

»Po čem pa prodajate taka jajca?« vprašajo kmeta.

»Po pet srebrnih tolarjev,« se odreže zviti šaljivec.

Lemberžani glave vkup staknejo in se domenijo, da kupijo dvoje jajc. Rečeno, storjeno. Kmet brž udari po konju in se hitro odpelja, Lemberžani pa odnesejo obe buči k hlevu.

Kobilo spravijo iz hleva pod kolarnico in ji tam naredijo gnezdo iz ržene slame. Privežejo jo k tramu in ji podložijo obe buči.

»Počepni, lindica, počepni!« jo silijo in silijo, kobila pa ne in ne.

Takrat pa stopi eden izmed njih po sekiro in kobili kratko in malo odseka vse štiri noge. Zdaj kobila — kaj pa hoče — obleži na trdih dveh jajcih. Tako vali, vali. Vali teden dni, vali dva tedna, vali tri tedne.

Ko so bili trije tedni okoli, odkar so jo nasadili, je bilo pod njo še vse mirno.

Lemberžani so hodili okoli nje in drenjali. Nazadnje jih ni več strpelo. Popadli so jo in jo prestavili. Takrat pa je eden izmed njih po nerodnosti zadel v bučo. Ta se je sprožila in se zakotalila po bregu navzdol. Brž je vse skočilo za njo, ali buča je bila urnejša. Na vsem lepem pa se zaleti v grm in se razleti. V grmu je spal zajec, ta se prestraši, poskoči in jo ucvre čez drn in strn.

Zdaj bi morali videti naše Lemberžane! Prepričani so bili, da je žrebiček, in zato so jo še bolj pocedili po bregu navzdol za njim.

»Cuzi, na, na, na!« so vpili eni.

»Šment, kako hitro nam je kobila lepega žrebička zvalilal« so sopihali drugi.

»Hitro, hitro, da nam ne uide!« so vreščali tretji.

Opazili so medtem, da ima žrebiček precej dolga ušesa in kratek rep. Da bi jih rajši počakal, so ga klicali:

»Kratkorep, dolgouh, na, na! Kratkorep, dolgouh, na, na!«

Ali zajec jih ni poslušal in jih ni počakal.

Ni znanó, kako so si potem v Lembergu konjski rod ohranili.

12. Kako je leंबरški župan sol pokušal

Nekje v gori so našli Lemberžani solno rudo.

Poslali so po župana, naj sol pokusi in presodi, ali bi kazalo sol kopati ali ne.

Župan gre v goro in začne z jezikom pokušati solne žile med kamenjem. Tam vmes pa je ležala kača, ki je župan ni videl.

Ko je tako lizal kamenje po tleh in je prišel do kače, ga je kača pičila v jezik.

Župan je pljunil in dejal, da svoj živ dan še ni okusil tako žarke soli.

Ali so šli Lemberžani potem v goro sol kopat, nočejo povedati.

13. Kako sta Lemberžana veverico lovila

Dva Lemberžana sta v gozdu drva sekala. Eden je zagledal lepo veverico, ki se je na veji zibala. Ročno spleza na drevo, da bi jo ujel. Veverica pa je bila urnejša in je skočila na drugo drevo. Lemberžan je skočil za njo, ali spodrsnilo mu je, da je padel na tla in si razbil nos.

Ko ga zagleda tovariš vsega krvavega okoli nosu in ust, veverice pa nikjer, se razjezi in ga začne zmerjati:

»Vrag volčji ti, ali si kar živo požrl?«

14. Kako so Lemberžani polhe lovili

Šli so Lemberžani polhe lovit. Polšja luknja pa je bila precej visoko. Da bi jo dosegli, so stopili drug drugemu na rame, da je mogel tisti, ki je bil na vrhu, poseči v luknjo.

Ko otiplje polha, veselo zavpije:

»Hoho, enega že imam!«

Ko tisti spodaj, ki je moral vse druge na ramah držati, to zasliši, je prepričan, da je že opravljeno. Zato spodmakne ramena, da vsi drugi popadajo na tla. Le tisti na vrhu, ki je imel roko v polšji luknji, obvisi na drevesu.

Lemberžani ga gledajo, kako cepetá, in ročno preudarijo, kaj jim je storiti. Dva tečeta domov po brano. Ko jo privlečeta, jo položijo narobe, z braniki navzgor, pod drevo, da bi óni, ki na drevesu visi, ne padel na trda tla in se ubil. Ali treba ga je najprej drevesa rešiti! Ročno prinese nekdo sekuro in jo tako spretno zaluča kvišku, da onemu na drevesu gladko obe roki odseka. Zdaj je rešen in trešči z drevesa in na brano.

Lemberžani pa debelo gledajo, zakaj se je nasadil na branike, in ne gre jim v glavo, kako da je bil pri priči mrtev.

15. Kako je Lemberžan z rešetom mesec lovil

Lemberžani so pri večerji otepali sam koruzni kruh.
»Dobro bi bilo kaj zraven!« reče eden.

Drugi pokima in pogleda skozi okno. Zunaj je plaval šcip na nebu.

»O, grom, kakšen lep hlebec sira!«

In že reče prvi:

»Mati, dajte mi brž rešeto, da si ga ujamem!«

Dobi rešeto in skoči iz hiše. Teče, teče in ves čas gleda v mesec, da ga ne bi zgrešil.

Na vsem lepem mu zmanjka tal pod nogami in štrbunkne v globoko mlako. Čofota po vodi in komaj komaj zleze, na suho.

Rešeto je v mlaki zginilo in tudi mesec se je medtem skrila za oblake.

Ko pride revež domov brez rešeta in brez sira, ga vprašajo, kako je bilo.

»Sir sem ujel v rešeto, ali kaj, ko mi je vse skupaj padlo v mlako!«

16. Kako so Lemberžani kašnato klobaso ustrelili

Šel je mesar s fureža. Ker se je pijan nekaj opletal po cesti, je izgubil pred Lembergom krvavo klobaso, na obeh krajih zašpaljeno, iz cekra.

Klobasa je obležala sredi ceste, mimo nje pa je prišel Lemberžan. Ko je zagledal neznano zver, se je grozno ustrašil, tako da skoraj mimo nje ni upal. Naredil je nazadnje le velik ovinek in prišel srečno mimo nje, nato pa jo je divje ucvril v Lemberg. Tu je ročno spravil vse tržane na noge.

»Jej, jej, ljudje božji, velika nesreča se nam bliža!« je vpil in dirjal po trgu. »Strašna zverina gre proti Lembergu, zverina, ki ima spredaj in zadaj roge!«

Junaški Lemberžani se začnejo zbirati oboroženi z vilami, sekirami, puškami in drugim orožjem in neustra-

šeno krenejo proti zverini, da o pravem času odvrnejo nesrečo od sebe in od trga.

Kmalu jo zagledajo sredi ceste in se ustavijo pred njo. Nič se ne gane, samo grozeče moli roge naprej in nazaj.

Neustrašeni župan tedaj zakriči:

»Možje, če niste babe, dobro pomerite in ustrelite pošast!«

Zdaj stopijo tisti naprej, ki imajo puške. Nastavijo, pomerijo — in začne se pokanje kakor na vojski.

Lemberžanom na čast bodi povedano, da je marsikatera krogla zadela. Tako je začela na vseh krajih kaša lesti iz klobase.

»Glej ga, hudimarja,« zakličejo v en glas, »kakšna sreča, da smo pošast ugonobili, prej ko je povrgla. Glejte si samo, koliko je jajčec v njej! Ko bi se bili vsi ti mladiči izlegli, bi bili lahko ves leberski trg pokončali!«

17. Kako so se Lemberžanom noge zmešale

Lemberžani so imeli proščenje. Tedaj jedo zmerom z veliko žlico in vsak rad pogleda poliču na dno.

Popoldne je bilo pijače že nekaj čez mero, tako da so po malem vsi zlezli s klopi na zeleno tratino. Sedeli so v travi, brez skrbi omahovali na desno in levo in si podajali polne poliče.

Ko pa je odzvonilo večno luč, je bilo treba domov. Lemberžani so skušali vstajati, a so pri priči otrpnili. Pred seboj v travi so opazili brez števila nog. Tako so se ustrašili, da so se na mah vsi streznili. Bile so njihove noge, to že, ali kako bo našel vsak svoje, ko jih je bilo toliko in so bile vse pomešane? Obsedeli so in začeli premišljevat, kaj bi storili, da bi ne bilo kaj narobe.

K sreči jo primaha mimo potepuh. Ročno ga pokličejo k sebi in mu potožijo svojo zadrego. Obljubi jim pomagati, če mu za to kaj dajo. Lemberžani mu obetajo bogato plačilo.

Potepuh pa samo stopi v kraj, pobere fižolnico, gre k prvemu in ga krepko oplazi po hrbtu. Lemberžan šine pokonci, ko da ga je gad pičil. Nič ne mara za bolečino, ko presrečen vidi, da je na svojih nogah! Tako hodi potepuh od enega do drugega in kmalu stojijo vsi zdravi in na svojih nogah na zeleni tratini. Ta ali oni se sicer tiplje po hrbtu, pa kaj za to.

Veseli so bogato poplačali potepuha in ga gostili do drugega dne.

18. Kako so se hoteli Lemberžani lakote znebiti

V Lembergu je leta in leta razsajala lakota. Nazadnje so sklenili, da jo bodo odpeljali drugam. Napravili so velik sod, napadli lakoto, jo stlačili vanj in sod naložili na voz. Hi! in Ajs! so pognali in počasi pripeljali na vrh Pečice. Tam pa se je, grom ga vedi, kako, sod zvrnil z voza in se skotalil po klancu nazaj v Lemberg. Tako je ostala lakota v Lembergu.

19. Kako so Lemberžani motorista reševali

Pot je zanesla nekoč tudi motor proti Lembergu. Na motorju sta sedela dva motorista. Ker jima je veter odpenjal suknjič, sta se domislila, da bi si suknjič oblekla narobe, tako da bi bili gumbi zadaj. Tako sta tudi storila.

Drvela sta skozi Lemberg in naprej, in ko je bil motor že vrh Pečice, se je prvi le ozrl. Prestrašen opazi, da tovariša za njim ni. Spotoma ga je moral zgubiti!

Brž obrne motor in zdrvi nazaj proti Lembergu.

V Lembergu že vidi množico Lemberžanov zbrano okoli tovariša na tleh. Hitro ustavi motor, skoči z njega in pohiti h gruči.

»Ali je živ?«

»Ko smo mu noge naravnavali, je še bil, ko smo mu pa glavo zasukali, je izdihnil!«

20. Kako so živali hotele za godce v Lemberg

Gospodar zapodi starega osla od hiše. Sivec potrtr pre-mišljuje, kaj naj počne. Nazadnje se domisli: »Za godca pojdem v Lemberg. Moj glas je lep in močan, Lemberžanom pa je glasba všeč. Radi me bodo poslušali in mi tudi kaj vrgli, da se bom preživil.«

Tako krene osel proti Lembergu.

Spotoma sreča starega psa. Tudi tega je gospodar spodil. Ko zve osel za njegovo usodo, ga pregovori, da si gresta skupaj kot godca v Lemberg kruha služiti.

Ko nekaj časa hodita, srečata staro mačko. Tudi njej se je zgodilo kakor njima, zato se jima rada pridruži.

Naposled naletijo še na starega petelina, ki je moral pobegniti od doma, ker bi ga sicer zaklali. Še tega vzemo v svojo sredo in jo mahajo dalje proti lebersškemu trgu.

Pod noč pridejo pred samotni, na pol podrti grad. Tu so se skrivali razbojniki. Tisti večer so bili vsi doma in so se pravkar mastno gostili.

Na oslovo besedo se ustopijo vse živali pod okno in — ena, dve! zaženejo podoknico.

Strašanskega hrupa se razbojniki tako ustrašijo, da zbežijo. Naši godci nič dosti ne čakajo. Brž vstopijo in vsak se v gradu po svoje imenitno pogosti, nato pa se spravi k počitku.

Razbojniki so se ustavili šele daleč v gozdu. Ko so si oddahnili, sklenejo, da pojde eden izmed njih vendarle pogledat, kaj se v gradu godi.

Pride v grad, tiplje, išče, a ima smolo, da dregne po vrsti v speče godce. Toda vsaka žival si ga v temi tako hudo sposodi, da pobegne revež na vrat na nos nazaj v gozd. Tam ves upehan poroča tovarišem o strahovih, ki da gospodarijo v gradu. Tako razbojniki sklenejo, da si bodo poiskali skrivališče drugje.

Živalim pa je bilo v gradu všeč. Premislile so si zastran Lemberga. Ostale so v gradu in v njem srečne in vesele preživele stare dni. Tako je bilo Lembergu ž njimi prizanešeno.

K ZABAVLJICAM O LEMBERŽANIH

Človeški naravi je lastno, da se — bodi prav ali ne — posmehuje bližnjemu. Satira je zato stara kakor človeški rod. Znana je vsem narodom in v vseh časih.

Vendar so našemu poznavanju ljudskih satir v preteklosti postavljene meje. Vemo, da je bila starim Grkom Abdera sedež prismojenosti. Kaj več pa iz antike ne vemo. Komaj, da se nekoliko razgledamo po srednjem veku. Kaj verjetno je, da so stare antične šale igrci prenesli v srednji vek in jih širili po tedaj znanem kulturnem svetu.

Kot umetniško zvrst z izrazitim ljudskim obeležjem goje šalo v Evropi od 13. in 14. stoletja dalje. Prvi razcvit doživi v Franciji. V rimanih povedkah, »fabliaux« imenovanih¹, je prišel do izraza ljudski porog, ki si je tedaj privoščil zlasti fevdalno gospodo, ženske in menihe. Nemara se je v tedanji Evropi zlasti keltski element posebno odlikoval s svojo duhovito šaljivostjo in jedkim porogom. Germanski sever je šele v 16. stoletju, oplojen posredno ali neposredno po starih keltsko-francoskih vzorih, literarno izoblikoval svoje šale; pač pa so vprav le-te postale značilne za Srednjo Evropo sploh. Po vzoru sosednje Francije se je veselje nad literarno oblikovanimi zabavljicami pojavilo v 13. in 14. stoletju tudi v Italiji. Tu se je odlikoval Florentinec Rustico di Filippa z zabavljicami v načinu in s tematiko francoskih »fabliaux«, tu se je Folgore da S. Gimignano v svojih zabavljicah ponorčeval iz sienskih lahkoživcev.²

Šale, ki so živele med ljudstvom, bodisi da so jih zanesli vanj popotni igrci-goliardi, bodisi da so vzniknile prav iz njegovih tal, so se kot ljudsko blago v ustnem izročilu dedovale iz rodu v rod. Ko so se po iznajdbi tiskarske umetnosti pojavile tudi med prvimi tiski, so imele že dolgo življenjsko dobo za seboj. Prve so izšle flamske šale o Tylu Ulenspiegelu (1430), sledila jim je njih nemška priredba (1500). Till Eulenspiegel je našel svojo nemško domovino v Kneitlingenu na Saškem, nato pa na Magdeburškem. Danes splošno znane šale o prebivalcih saškega mesta Schilda so zagledale beli dan 1598 (»Die Schiltbürger. Wunderselzame Abendtheuerliche, vnerhörte, vnd bißher vnbeschriebene Geschichten vnd Thaten der obgemelten Schiltbürger in Misnopotamia hinter Vtopia gelegen ... Durch M. Aleph, Beth, Gimel, der Festung Ypsilon-

¹ A. de Montaiglon et G. Raynaud, Recueil général et complet des fabliaux des XIIIe et XIVe siècles. Paris, 6 vol., 1872—1890. — Joseph Bédier, Les Fabliaux. Paris 1911.

² Galletti-Alterocca, La Letteratura italiana. Bologna 1940, 47.

burger Amptmann«³). Obojne šale so doživele odtlej mnogo izdaj.⁴ Tillu na eni strani in vrlim Schildovcem-Lalovcem na drugi so noprtili še dokaj šal, ki so nastale kadar koli na rovaš koga drugega. Saj so znani po svojih »pametno-prismojenih« prebivalcih še številni drugi nemški kraji: Buxtehude in Krähwinkel na Spodnjem Saškem, Tripstrill na Švabskem itd. Schildovskim šalam je dal dokončno književno obliko 1905 Gustav Schwab. Z njimi tekmuje v nemški šaljivo-poljudni književnosti poleg Tilla Eulenspiegla kvečjemu Raspejev angleški Münchhausen (1785), ki mu je nemško predelavo oskrbel 1787 G. A. Bürger.

Da imamo tudi na slovanskem jugu svoje šale in šaljivce, je znano. Hrvatje se ponašajo s svojim Petrico Kerempuhom,⁵ med Srbi pa so se ohranile šale o Čosi, o Heru (ali Eru), o Vuku Dojčeviću (ali Zločeviću), znan šaljivec je Bajadžora, med najslavnejšimi pa je skoraj gotovo Nasradin-hodža, ki je menda živel v Mali Aziji v 14. stoletju in so šale o njem Turki zanesli na Balkan.⁶

Slovencem so bile »v 16. in 17. stoletju med drugimi posebno priljubljene ljudske knjige... in razne glumaške bukvice — n. pr. Pavliha«.⁷ O Pavlihi so, kakor je dokazal Kotnik, govorili i Gorenjci i Slovenjegričani; kakšen in kdo je bil ta Pavliha, ne vemo.⁸

Nemški Till Eulenspiegel je postal šele 1850 po Malavašičevi zaslugi »Nemški Pavliha v slovenski obleki« in doživel mnogo ponatisov.⁹ Münchhausen se je v mnogih izdajah kot »Lažnivi Kijukec« razširil med Slovenci. Toda to je bila drugotna, tuja roba, ki so nam jo posredovali zasluzka potrebni, spretni založniki in tiskarji.

Ljudska šala se je brez dvoma oplajala tudi s takšnim tujim blagom, je pa živila vzporedno z njo še svoje lastno življenje. Najbolj so znane — in vendar še ne zares zbrane! — zabavljice o Ribničanih, ki se mednje meša mnogo izan-

³ Gl. Felix Bobertag, Volksbücher des 16. Jahrhunderts. (Joseph Kürschner, Deutsche National-Litteratur, 25. Band.) Berlin u. Stuttgart, b. I., 299 sl.

⁴ Hkrati s knjigo o »Schildbürgerjäh« je izšla njena vzporedna izdaja »Wunderseltzame Geschichten und Taten der Lalen von Lalenburg«. Tretja izdaja pa nosi naslov »Grillenvertreiber«. — Kot oznaka književne zvrsti se dostikrat uporablja izraz »Lalenbücher«.

⁵ Njegov lik pa je še neraziskan. (Sporočilo tajništva politično-satiričnega lista »Kerempuh« v Zagrebu dr. P. Strmšku 1952.)

⁶ Gl. Pavle Popović, Pregled srpske književnosti. Beograd 1922, 123 sl.

⁷ France Kotnik, Slovenske starosvetnosti. Ljubljana 1943, 14.

⁸ Zanimivo gradivo je zbral prof. dr. Pavel Strmšek iz Celja, ki mi je odstopil v uporabo tudi svoje še neobjavljeno razpravo o »Pavlihi v našem tisku«. — Tu bi opozoril tudi na zgodbo o »Pavlihi« od Sv. Bolfenka v Slovenskih goricah, ki jo je objavil Matija Valjavec v varaždinskem gimnazijskem Izvjestju 1874/75, 33 in na »Pavlušo« (Zbirka slovenskih narodnih pripovedk. Na Ptujskem polju zapisala I. Recel in Pavel Poljanec [= dr. Ljudevit Pivk ol. Ljubljana 1908).

⁹ Dr. P. Strmšek opozarja še na novejši »ponašitvi« Tilla Eulenspiegla: Pavel Flerè, Pavliha (=Zvonček« 1934—35); Josip Brinar, Pavliha in njegove vesele pustolovštine (=Razori« 1936—37).

skega blaga.¹⁰ Jurčič je ovekovečil Višnjo goro in njenega polža, Brusničane še danes dražijo z mačkom. Zdi se, da je zakladnica ljudskih šal še bogatejša na Stajerskem. Ne dražijo tam samo prebivalcev Planine nad Sevnico s »kuzlo«, Veržejcev pa s »tikvami«, ampak imamo kompleks šal, katerih središče je Lemberg in jih več ali manj nespremenjene pripovedujejo tudi o Mar(en)beržanih in Veržejcih,¹¹ če ne tudi o Ljutomerčanih. Še več, iste ali podobne šale so prešle tudi na Kranjsko in jih pripisujejo Ribničanom!

Tudi v tem je postopalo ljudstvo podobno kakor drugod: svobodno in brez pomislekov je pritikalo isto storijo zdaj temu, zdaj onemu kraju, kakor se mu je pač zahotelo in kakor je zahtevala vsakokratna potreba.

Verjetno pa se mi zdi, da je pravo jedro večine teh šal, kolikor so domačega izvora, le eno. To jedro pa je Lemberg.

* * *

Kje je Lemberg? Dva kraja tega imena poznamo na Slovenskem. Eden leži pri Dobrni, drugi pa uro hoda' od Mestinja, kraja ob progi Grobelno—Rogaška Slatina, v gorski soteski pod Dolgo goro in Bočem, nekako sredi med Poljčanami, Šmarjem pri Jelšah in Rogaško Slatino. Ta Lemberg je tisti slavni trg, okrog katerega sta hudomušnost in nevoščljivost okoličanov spletli toliko značilnih šal!

O Lembergu samem je pri nas izčrpno pisal bližnji rojak prof. dr. Pavel Strmšek.¹² V zgodovini se pojavi Lemberg prvič 1248, kot trg pa je izpričan šele 1466. Izvor imena je še vedno dvomljiv. Izvajajo ga iz Lammberg, ker je imel trg v grbu baje jagnje s podvito nogo.¹³ Trg pa leži tudi blizu Dolge gore, odtod naj bi bilo prvotno ime Längenberk. Ker pa je v okolici tudi obilo ilovice, je mogoča še etimologija Lehmberg.

V srednjem veku je bil Lemberg sedež gosposčine krške škofije in so ga pozneje dobili v fevd poznejši grofje Celjski. Grad je stal na strmem hribu nad trgom, danes je komaj kaj videti od razvalin. Po pripovedki je bilo okoli trga še pet gradov, ki pa o njih ni več ne duha ne sluha.

V starih časih je bil trg dokaj velik. Požari so ga uničili, tako da si je mnogo tržanov sezidalo domačije na bližnjih gričih. V trgu

¹⁰ Tako mi vsaj trdijo pristni Ribničani o Frana Milčinskega zbirki »Süha roba« (Ljubljana 1919).

¹¹ Glej dr. Josip Pajek, Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev. Ljubljana 1884, 245—246.

¹² Dr. Pavel Strmšek, Lemberg in Sladka gora. Celje 1937. — Isti, Šmarsko-rogaško-kozjanski kraj. Smarje pri Jelšah-Celje 1940. — Lemberg in zavarščice o njegovih prebivalcih je izčrpno obdelal nazadnje Paul Schlosser: Lemberger Streiche. Ein altsteirisches Lalenbüchlein, v: »Oesterreichische Zeitschrift für Volkskunde«, Neue Serie Bd. 5, Gesamtserie Bd. 54, Heft 3-4, Wien 1951, 157—166.

¹³ O tem mi poroča dr. P. Strmšek po pripovedovanju leberskega rojaka, sedanjega šolskega upravitelja Zidarja. Paul Schlosser pa trdi, da je v leberskem grbu drevo. Ker mi arhivalije niso znane, trditve ne morem preveriti.

samem stoji cerkev sv. Miklavža, na hribu nad trgom pa cerkev sv. Pankracija. Kot samostojna župnija se je izločil Lemberg okoli 1500 iz župnije Ponikva, konec 18. stoletja pa se je sedež župnije preselil od sv. Miklavža v trgu na bližnjo Sladko goro in je tam ostal.

Do 1835 je bil Lemberg trg z lastnim sodnikom, ki je načeloval trškemu magistratu s svetovalci in je imel celó pravico krvnega sodstva. Enonadstropni rotovž še danes stoji, na nekdanje sodne pravice pa spominjata sramotni kamen ali pranger na njegovi južni strani in roka z mečem na pročelju.

Tržani so se ukvarjali predvsem z usnarstvom in lončarstvom. Premožnost starega Lemberga pa izvira iz njegove lege in iz pravic, ki jih je bil deležen.

»Dolga gora na eni ter pogorje Boča na drugi strani utesnjujeta prehod,« piše dr. P. Strmšek. »Tu so počivali potniki, tu so dobivali vozniki priprego, da so mogli preko Pečice. Iz te važne postojanke se je razvil kraj, ki si je zgodaj hotel pridobiti in zavarovati neke predpravice.« Ker kmet drugje razen v trgu ni smel ničesar prodati in ničesar kupiti, so že tržne pravice kraj povzdignile in mu dale izjemen položaj. Tako je moglo veljati o njem še v posebni meri, kar je zapisal štajerski zgodovinar dr. Fr. Kovačič o tedanjih štajerskih mestih in trgih na splošno: »V malih gnezdih... se je zaredilo kratkovidno, zložno, malenkostno-sebično malomestno življenje. Malomeščani in tržani, brez vsakega širjega obzorja, so hoteli dobro živeti in hitro obogateti brez velikega napora in rizika. Zato so skušali doseči od vladarjev razne predpravice, katere so prav ozkosrčno izrabljali za svoje dobičkarije. Zlasti so izkoriščali kmete na deželi.«¹⁴ Od 16. stoletja dalje imamo izpričane tedenske sejme v Lembergu skozi vse leto. To je trajalo do konca 18. stoletja, a tudi pozneje in do zadnjega je bilo število seimov izredno veliko. Njihovi dohodki so bili tolikšni, da je občina do 1924 krila z njimi vse izdatke in si privoščila šolsko poslopje, kakršnega ni daleč naokrog! Zato je bilo blagostanje v trgu izredno veliko, tržani pa so bili zelo domišljivi in naduti. Ženili so se najraši kar med seboj in so imeli, kakor poroča dr. P. Strmšek, zaradi krvnega sorodstva pri vsaki hiši kakega bebca.

V podobnih okoliščinah so se razvijali sicer tudi drugi večji kraji na Štajerskem. V isto vrsto z Lembergom gredo Veržej, Marenberg, Ljutomer. Teda položaj Lemberžanov je bil vendarle edinstven.

Nič ni čudnega, če je vzbujal ne le zavist, ampak tudi uoravičeno jezo okoliških kmetov. Zabavlice, ki so si jih izmislili ali jih prikrojili na njegov rovaš, torej niso samo znamenje dovtipnosti našega kmečkega ljudstva, ampak predvsem onemogla oblika maščevanja. »Sosedje niso mogli odvzeti Lemberžanom njihovih pravic niti njihovih dohodkov, zato so se pa tolažili s tem, da so jih smešili in žalili« (Strmšek).

¹⁴ Dr. Fran Kovačič, Slovenska Štajerska in Prekmurje. Zgodovinski opis, (Slovenska zemlja VII.) Ljubljana 1926, 219.

Tako so torej nastale slovite zabavljice o Lemberžanih, ki so se kaj lahko širile po deželi. Enako prizadeti so jih drugod prikrojili na rovaš mesta, ki je njim pilo kri — naj je bil to že Veržeje ali Marenberg ali Ljutomer...

Poleg zabavljic v prozi so nastale tudi pesmi-posmehljivke, ki so danes pozabljene. Poznam samo precej porušen primer:¹⁵

Lemberški rihtar na pragu sedi,
si hlače obira in tolče uši.

Štribarja imajo iz belga gradu,
po cimri šprancira in se joče gladu.

Po trgu šprancirata purgarja dva,
zok-ure iz repe imata oba.

Godce pa imajo od štirih vetrov,
na probi so se stepli od samga gladu.¹⁶

Onemoglo sovraštvo, ki veje iz takih in podobnih kitic, spada danes le še v zgodovino. Starodavne leंबरške pravice so ugasnile, življenje se je temeljito spremenilo. Družbene razlike so se izravnale, o stari premožnosti tržanov je komaj kaj sledu. Železnica je pustila Lemberg že davno precej ob strani, danes Lemberg tudi ni več sedež občine. Stari Lemberg je propadel, z njim so legli v grob tudi stari Lemberžani.¹⁷

Ostale pa so z a b a v l j i c e o njih. Pripovedujejo jih okoličani, pozna jih vsa Štajerska, znane so tudi na Kranjskem. Dà, na rovaš Lemberžanov nastajajo še nove!

Zgodovina naših humorističnih listov kaže posebnost našega narodnega značaja: razodeva našo majhnost in ožino. Ne premoremo širokega, gromkega smeha, ker se vsakdo čuti brž osebno prizadetega. Pritegniti moram dr. Pavlu Strmšku, ki se huduje, da »pri nas pač pišejo o Butalcih in Zaplankarjih, bojimo pa se naravnost omenjati Ribničane, Veržejce, Lemberžane, ker smo tako

¹⁵ Ljubljanski »Bris« II, šte. 21, 5. nov. 1890, 21.

¹⁶ Prim. zabavljico šte. 18: Kako so se hoteli Lemberžani lakote znebiti!

¹⁷ Naj v tej zvezi opozorim, da se spominja Lemberga tudi dr. Matija Murko o v svojih »Spominih« (Ljubljana 1951, 24): »Z drugimi slovenskimi Abderiti [kot prve omenja Veržejec! Op. pis.], Lemberžani, o katerih sem v mladosti mnogo slišal, sem imel priliko se seznaniti po III. razredu, ko sem pri Sv. Trojici blizu znanega zdravilišča Rogaske Slatine pripravljal svojega součenca na popravljalni izpit. Med Poličanami in Rogasko Slatino leži trg Lemberg, katerega pomen je tako padel, da so mu vzeli župnijo in jo prenesli v romarsko cerkev na Sladki gori. Hudomušno ljudstvo pa je zabavno pripovedovalo, da jim je, maček pojedel gospoda', t. j. neki tuji duhovnik Maček je prenesel hostije na Sladko goro, česar si ni upal storiti noben domač duhovnik. Toda v moji dobi so hoteli Sladko goro dodeliti šoli v Lembergu. Protí temu so Sladkočorčani ugovarjali in pismouk Žurman, oče mojega součenca, je vložil priziv na ministrstvo za uk in bogočastje, v katerem sem jaz pripisal tudi besede, da Sladkočorčani tega nikakor ne morejo prenesti, weil Lemberg ein fabelhaft berühmter Ort ist', pisec je hotel seveda povedati, da je Lemberg znan v bajkah, vendar je povedal, 'baječno', kakor pravijo Čehi.«

strašno obzirni in se bojimo, da bi jih užalili... Pri tem pa pre-
zremo, da tiči za vsako zbadljivko stvarno neka počastitev, kajti,
»kdor nič ni, na potu ni nikomur, pravi Aškerc... Kar ganljivo je,
kako se bojimo te kraje omenjati z imenom, kadar se jih pa spom-
nimo, se kar opravičujemo...«

Zares se že dr. Josip Pajek 1884 opravičuje:¹⁸ »Ni mi treba
menda še le zaterjevati, da rad dajem čast poštenju Lemberžanov
in Veržejcev. Da me pa kdo vendarle krivo ne razume, izrekam
vendar naravnoč, da nečem nikoga žaliti. Na drugej strani pa ven-
dar tudi kaj takega ne morem zamolčati v svojem spisu, ki želi biti
kolikor mogoče zvest obraz narodnega mišljenja in življenja...«
Enako »pojasnjuje« izdajo svojih marenberskih zabavljic 1910 Janko
Osojnik-dr. Ljudevit Pivko:¹⁹ »Sicer pa ni Marbreg edini kraj, ka-
tereža se rad spomni slovenski šaljivec. Podobne pripoveduje tudi
o Veržejcih, Lemberžanih, Ribničanih in drugih istotako spoštovanja
vrednih ljudeh«. Anonimni avtor spisa »Lemberg in stare zgodbe«
v »Domovini« 1926²⁰ daje svoji previdnosti na koncu še drastično
obeležje: »Ohe, prijatelj, sva že v trgu, sedaj pa moram nehati.
Lahko si na tihem razgledava vse te starinske stvari in zanimivosti.
Trg se je prenovil, ljudje so se izobrazili, najdemo le še travo v zvoni-
ku in na oglu županove hiše zlato roko v znak nekdanje moči in
slave. Priporočam pa ti, da molčiš o vsem, kar sem ti povedal, da
ne dobiš kaj gorkega po tistem delu telesa, kjer sediš...«

Ne bomo zamerili Lemberžanom, če zabavljic o samih sebi ne
zdaj ne poprej niso hoteli pripovedovati. Toda tudi njihovi sosedge
so jih že pred sto in desetimi leti zatajili, da bi pri Lemberžanih
ne prišli v zamero. Ko je namreč nadvojvoda Ivan pokrenil svoj
znameniti statistično-topografski popis Štajerske in so mu na nje-
gova vprašanja morali poročati predstavniki posameznih gosposčin,
so se uradniki sosednjih gosposčin 1843 menda dogovorili, da zapi-
šejo isti odgovor: »Von Erinnerungen und Sagen aus der Früh- und
Vorzeit ist wegen der abseitigen Gegend hier nichts bekannt«. ²¹ Ali
pa so hoteli Lemberžane le obvarovati posmeha potomcev?

Tudi v zadnjem času se nismo kaj dosti spremenili. Vinko M ö-
derndorfer je, postavim, v V. zvezek svojih »Verovanj, uver
in običajev Slovencev« uvrstil posebno poglavje »Zbadljivke«, ²² toda
v njem ribniških, lemlerskih, veržejskih niti ne imenuje...

Tujci so morali pokazati na kulturno-zgodovinsko in narodopisno
pomembnost lemlerskih zabavljic. Pod nemško zasedbo, 1944, je
zapisal F. P a i d a s c h, da so Lemberžani v teku stoletij zasloveli
kot »die Schildbürger der Untersteiermark«. ²³ Gradčan Paul
S c h l o s s e r pa je 1951 objavil deset lemlerskih zabavljic po last-
nem zapisu, kot mu jih je že 1910 narekovala v Mariboru Marija

¹⁸ Gl. op. 11.

¹⁹ Janko Osojnik, Šaljivec iz Podravja. Ljubljana 1910.

²⁰ »Domovina« IX, Ljubljana 1926, štev. 30, 23. julij, 7-8.

²¹ Gl. Schlosser v n. d., op. 12.

²² Vinko Möderndorfer, Verovanja, uvere in običaji Slovencev. (Na-
rodopisno gradivo.) Peta knjiga: Borba za pridobivanje vsakdanjega kruha. Celje 1946.

²³ F. P a i d a s c h, Denkmäler deutschen Kulturschaffens im Unterland.
»Marburger Zeitung«, 15.-16. Juli 1944, Nr. 197-198, 3.

Potočnik.²⁴ Objavil jih je seveda v nemščini in kažejo marsikatero nemško retušo. Nad vse važna pa je za nas razprava, ki jo je dodal svojim objavam. Ob bogati literaturi razčlenja in vrednoti leberske zabavljice, ki dobe tako prvič svojo znanstveno oceno in s tem mesto, ki jim gre. Predvsem ugotavlja, da se bistveno ločijo od zabavljic o Schildbürgerjih, nato pa po Peuckertovih merilih (Peuckert W. E., Deutsches Volkstum in Märchen, Sage, Schwank und Rätsel, 1938) razsodi, da so zelo stare.

Tako je pač tudi že čas, da še sami zberemo to vrsto ljudske književnosti in se otresemo — ne bodi grdo rečeno — abderitskih pomislekov in obzirov. Če postavimo stvari v pravo kulturno-zgodovinsko luč, morajo biti prizadetim potomcem še v ponos, kakor se vsak kraj rad postavi s svojimi ohranjenimi starinami!

* * *

Zabavljice o Lemberžanih (in Veržejcih, Ribničanih itd.) je pri nas prvič omenil v tisku dr. Josip Pajek pred 70 leti.²⁵ Kot primer je v okrajšani obliki podal šalo o biku, ki ga vlečejo v zvonik. To je bila prva tiskana leberska zabavljica.

Šest let nato (1890) se je pojavilo devet leberskih šal v nadaljevanjih pod naslovom »Smešnice o Lemberžanih« v ljubljanskem humorističnem tedniku »Brusu«.²⁶ Pod psevdonimom Rok D. Gorski se skriva, kakor domnevam, Rok Drogenik (1869—1903), ki je kot publicist deloval v Celju²⁷ in je imel priliko slišati šale o Lemberžanih prav z bližine. Njegovi zapisi so med najboljšimi, ker ostajajo blizu ljudski dikciji in se jim le tu in tam pozna likalnik časnikarske slovenščine 90-ih let.

Da ohranim časovni vrstni red, moram omeniti že zgoraj omenjene nemške zapise Gradčana Paula Schlosserja iz 1910, ki pa jih je objavil šele 1951.

Istega leta (1910) je tudi dr. Ljudevit Pivko pod psevdonimom Janko Osojnik izdal svojega »Šaljivca iz Podravja«.²⁸ V lahkotnem slogu časopisnega kramljavca je povezal niz štajerskih šal, ki jih je naprtil Marberžanom (»Marberžanom«). Vmes je tudi dokaj leberskih.

Manica Komanova je objavila 1923 »Pripovedko o leberskih godcih«, ki jo je slišala v otroških letih od matere doma v Vižmarjih nad Ljubljano in je le inačica zelo razširjenega pravljicega obrazca, ki je tu dokaj neorganično in zgolj zunanje povezan z imenom Lemberga.²⁹

Končno je, kakor že omenjeno, neznan pisec spretno povezal štiri leberske šale ter jih pod naslovom »Trg Lemberg in stare

²⁴ Gl. op. 12.

²⁵ Gl. op. 11.

²⁶ »Smešnice o Lemberžanih«. Pripovedoval star Lemberžan. Zapisal Rok D. Gorski. »Brus« II, Ljubljana 1890: štev. 19, druga izdaja, 5. okt., 152—153; štev. 20, 20. okt., 159; štev. 21, 5. nov., 21; štev. 22, 20. nov., 174.

²⁷ Gl. o njem Pirjevčev članek v SBL, I, 146.

²⁸ Gl. op. 19.

²⁹ Manica Komanova, Narodne pravljice in legende. Ljubljana 1923.

zgodbe« 1926 objavil v tedniku »Domovini«. ³⁰ Tudi tu je pripovedovanje listkarsko, toda prijetno in nenasilno raztegnjeno.

To je vse, kar je lemberskih šal po moji vednosti izšlo v tisku. Dolga leta pa vrta za njimi celjski profesor dr. Pavel Strmšek. Na njegovo pobudo jih je zapisala osem gospa Ceci dr. Ogorelčeva z Vrhnike, sedem »veržejskih« pa mu je priobčila gospa Terezija Logarjeva iz Logarske doline, doma v bližini Veržeja. ³¹

Letos (1953) mi je povedala moja dijakinja Vera Mlakar, doma iz okolice Šmarja pri Jelšah, da hranijo na njenem domu star zvezek z zapisi lemberskih šal. Kljub iskanju zvezka doslej še niso našli, pač pa mi je sama zapisala pet besedil.

Nazadnje pa mi je dijakinja Branka Baša iz Rogaške Slatine letos junija zapisala zabavljico o lakoti v Lembergu, njen oče, živinozdravnik Ignacij Baša, pa mi je povedal »najnovejšo« lembersko zabavljico o obeh motoristih. Četudi so izginili pogoji, ki so iz njih nastajale prvotne šale o Lemberžanih, pa iz starega debla, kakor vidimo, še vedno poganjajo mladice!

Nabralo se mi je precejšnje gradivo lemberskih, pa tudi »veržejskih« šal. »Marenberške« je objavil, kakor omenjeno, v tisku že dr. Ljudevit Pivko-Janko Osojnik. Potrjujejo mi Pajkovo ugotovitev izza 70 let: »O Lemberžanih se pravijo skoraj ravno tiste zasoljene kratkočasnice, ko o Veržejcih«. ³² Iz razlogov, ki sem jih podal zgoraj, sem brez pomišljanja lahko vse »naprtil« Lemberžanom. Nekatere se pojavljajo samo v enem zapisu, druge so zastopane v ináčicah. O tem govore opombe k posameznim zabavljicam. Izluščilo se mi je tako dvajset različnih obrazcev, Ker sem jih nabral s tako različnih strani in sem se moral odreči terenskemu zapisovanju, sem ubral pot, ki jo je pokazal Gustav Schwab, ko je Nemcem 1905 stare zabavljice o Schildbürgerjih na novo povedal (»für Jung und Alt wiedererzählt«). Tako so naše zabavljice o Lemberžanih dobile književno obliko. Skušal sem biti kar se da preprost in kratek in s tem ostati blizu ljudski dikciji. ³³ V taki obliki sem hotel približati najširšim krogom pri nas doslej docela zanemarjeno zvrst ljudske književnosti. Koliko mi je to uspelo, bodo povedali drugi. Znanstvenim interesom bodo pa služili podatki v opombah.

* * *

Medtem ko smo dobili Tilla Eulenspiegla in Barona Münchhausna kaj kmalu v slovenski obleki, pa zabavlje o Schildi nihče ni slovenil. To je vsekakor čudno. Kje bi bil razlog za to?

Primerjajmo najprej 20 lemberskih zabavlje s 45 zabavljicami iz Schilde. Kaj vidimo? Komaj 4 lemberske zabavljice se ujemajo

³⁰ Gl. op. 20.

³¹ Te lembersko-veržejske šale (zapis Terezije Logarjeve) se docela razlikujejo od veržejskih šal, ki jih je zapisal Davorin Trstenjak v »Glasniku« 1859, 75, in 1860, 85 sl.

³² Gl. op. 11.

³³ Prim. lapidarne zapise dr. Franceta Steleta: Izročilo Tomaža Steleta. Narodno blago iz Tunjic pri Kamniku. »Županičev zbornik«, Ljubljana 1939, 329—343, ali terenske zapise, n. pr. Milka Matičetovega.

z nemškimi, en obrazec je mednaroden (godci), 15 lemlberških pa nima predloge! Močno me mika trditev, da so naše, avtohtone.

Till Eulenspiegel in Baron Münchhausen sta bila za nas nekaj novega, zato ju je kazalo ponašiti in poslati med ljudstvo. Šal v načinu Schildbürgerjev pa smo imeli že od nekdaj sami, zato se nihče ni trudil, da bi jih presajal na naša tla!

Da se lemlberške šale bistveno ločijo od schildovskih, je poudaril že Paul Schlosser.³⁴ Schildovci vse skupno premislijo, Lemlberžani pa ravnajo večidel po domislekih posameznikov. Tudi dogodki lemlberških šal se izrazito ločijo od schildovskih. Kjer pa se ujemajo, je okvir močno drugačen. Zgodba o rotovžu poteka v lemlberški šali drugače kakor v schildovski. Šala o svinji, ki je zašla na njivo, je čisto samostojno oblikovan del večje celote iz schildovskih šal. Šala o živinčetu, ki naj travo v višini popase, se krije v Lemlbergu in v Schildi samo v jedru. Lemlberška šala o pomešanih nogah kaže še največ podobnosti s schildovsko, je pa — kakor pove opomba o njej (str. 33) — splošno evropska last in je zato težko reči, da je povzeta vprav po schildovski.

Da je mogla nemška ljudska knjiga pač prvenstveno posredovati poznavanje schildovskih snovi pri nas, je seveda nesporno. Toda za tri petine doslej zapisanih lemlberških šal še nisem našel predlog. Štiri kažejo znatno sorodnost s schildovskimi (št. 2, 4, 9, 17), štiri imajo svoje inačice v ostali evropski zakladnici šal (št. 3, 5, 11, 20). Ali je ostalih dvanajst avtohtonih? Nekatere so prav gotovo naše. Za dokončni odgovor pa je še prezgodaj, ker je naš študij te vrste ljudskega blaga šele v začetkih.

Ni pa dvoma, da je tudi naše ljudstvo ustvarjalo svoje šale, kakor si je izoblikovalo ostalo bogato zakladnico svoje duševne, socialne in materialne kulture. Da, lemlberške šale celo pričajo, da se je stvarjalna sila ljudstva ohranila tudi pri nas do današnjih dni!

V starih lemlberških šalah vidim naše najizrazitejše primere družbene kritike iz ljudskih ust. Zrasle so — po tujih vzgledih oblikovane ali samorodne, to v tej zvezi ni važno — v tistih pokrajinah, kjer je slovensko kmečko ljudstvo pokazalo svojega upornega duha v dobi kmečkih puntov. V neenaki borbi s fevdalnim zatiralcem je za tisti čas podleglo. Izkoriščevalskega malomeščanstva pa se je lotilo z drugim, neubranljivim orožjem, s satiro. Tako nastale zabavljiice se postavljajo enakovredno ob stran tej zvrsti ljudskega slovstva pri drugih narodih.

³⁴ Schlosser v n. d., 164, gl. op. 12.

OPOMBE K POSAMEZNIM ŠALAM

1. Kako so Lemberžani župana volili. — Znana samo v nemškem zapisu Paula Schlosserja (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 161: *Wie die Lemberger ihren Bürgermeister wählten.* — Schlosser navaja (nemške) cmoke; nadomestil sem jih s (štajerskimi) »žganki« — le-ti so na Štajerskem cmokom podobni, ker jih ne drobijo tako na drobno kakor drugod na Slovenskem. — Tik pred odpremo korektur sem prejel še dva zapisa tega obrazca, enega izrečno »lemberškega«, drugega, močno sorodnega, pa veržejskega. Zaradi svoje trivialne motivike nista za objavo v takem okviru, zato sem ju priložil rokopisnemu gradivu. Le-to sem pa že prej izročil Inštitutu za slovensko narodopisje pri SAZU v Ljubljani, kjer je v znanstvene namene vsakomur na voljo.

2. Kako so si Lemberžani magistrat delali. — Objavljena v »Brusu« (števil. 22, 20. nov. 1890, 174). — Inačica v rokopisu Ceci Ogorelčeve je drugačna: Lemberžani so sezidali novo občinsko hišo, pa so pozabili vstaviti okna. Kaj sedaj? Eden pravi: Kar v vrečah nanosimo svetlobo noter, pa bo. Nosili so, nosili, pa se zaleteli tisti, ki je to pametno izmislil, v zid, da se mu kar zasveti v glavi. Ves srečen zavpije: Kmalu bo dovolj svetlobe — saj se že bliska! — »Marenberško« inačico je uporabil Janko Osojnik-Ljudevit Pivko v n. d. 64—72. — V Schildovski zbirki je snov razdeljena na štiri šale: 9. *Wie die Schiltbürger jhr Rahthaus auffgeführt vnd der Fenster vergessen haben.* fol. 41. — 10. *Wie die Schiltbürger Rahtschlagen dz Liecht in jhr Rahthaus zutragen.* fol. 47. — 11. *Wie ein Durchreisender Landstreicher Raht gabe, den Tag in jr Rahthaus zubringen vndd sie betrogen.* fol. 54. — 12. *Wie sie inne werden der finstere in jhr Rahthaus, vnd dasselbig abschaffen,* fol. 57. — Schildovski rotovž je trikoten; pri zidavi se Schildovci oken sploh ne domislijo; potepuh jim svetuje, naj streho odkrijejo, pa bo svetlo; to je bilo poleti mogoče, pozimi pa ne; ko enemu izmed Schildovcev trska ugasne in skozi špranjo v steni zagleda zunanjo svetlobo, se šele spomnijo, da so okna pozabili.

3. Kako so Lemberžani cerkev nategnili. — Objavljena v »Brusu« (števil. 20, 20. okt. 1890, 159), uporabil jo je listkar v »Domovini«, vsebuje rokopis Ceci Ogorelčeve, zapisala jo je tudi Vera Mlakarjeva. V nemščini jo je objavil Paul Schlosser (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 157—158: *Wie die Lemberger ihre Kirche erweitern wollten.* — Kot »veržejsko« šalo jo je zapisala Terezija Logar, kot »marenberško« pa jo je uporabil Janko Osojnik-Ljudevit Pivko v n. d. 32—37. — Pri-povedujejo jo tudi o Ribničanih! Inačice so znane iz Francije (gl. *Französische Volksmärchen. Übersetzt v. Ernst Tegethoff. Zbirka: Die Märchen der Weltliteratur, II. Jena 1923, 305: op. k št. 57.*

Schwänke aus der Gascogne, kjer navaja podrobnosti. — Najiminitnejša francoska »Schilda« je kraj St. Jacut [Haute-Bretagne].)

4. Kako so Lemberžani bika v zvonik vlekli. — Vsebuje jo rokopis Ceci Ogorelčeve, zapisala jo je tudi Vera Mlakarjeva. — V tisku jo je objavil že dr. Josip Pajek v »Črticah« 246, v nemščini pa Paul Schlosser (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 158—159: Wie die Lemberger ihr Kirchendach reinigen wollten. — Inačica je tudi med »veržejskimi« v rokopisu Terezije Logarjeve in med »marenberškimi« v knjigi Janka Osojnika-Ljudevita Pivka, 38—40. Kot »veržejsko« jo omenja tudi Matija Murko v svojih »Spominih« (Ljubljana 1951, 24): »Domača bi lahko bila tudi povest, kako je na stolpu (na türnu) zrasla trava in kako so vlekli na dolgi vrvi bika, da bi jo popasel; ko se je bik zadavil in pomolel jezik iz gobca, so klicali: 'Glejte, glejte, kako je lačen!' Vendar je ta povest znana tudi na Češkem« (podčrtal N. K.). — Šala je znana predvsem v inačici iz Schilde: 32. Wie die Schiltbürger das Grass auff einer alten Mawern durch ihr Vieh wollen lassen abschaffen. fol. 154. — V Schildi raste trava na mestnem obzidju. Ali bi jo pokosili ali postrelili s puščicami? Župan predlaga, naj jo popasejo. V priznanje za modri nasvet dovolijo, da popase travo nježova krava. Zgodi se ji kakor biku v Lembergu. Znane so estonske, finske, flamske, francoske, ruske inačice (gl.: Antti Aarne, The Types of the Folk-Tale. FFCommunications No. 74. Helsinki 1928, št. 1210: The Cow is Taken to the Roof to Graze. — Stith Thompson, Motif Index of Folk-Literature, vol. 4, št. 1905).

5. Kako so se Lemberžani v lanu kopali. — Objavljena v »Brusu« (štev. 19, druga izdaja, 5. okt. 1890, 152). — Vsebuje jo tudi rokopis Ceci Ogorelčeve, zapisala jo je še Vera Mlakarjeva. — »Veržejsko« inačico je zabeležila Terezija Logarjeva, »marenberško« pa je porabil Janko Osojnik-Ljudevit Pivko v n. d. 47—51. — Motiv štetja je znan v mnogih nemških in drugih evropskih inačicah in sega v Indijo, kjer ga srečamo v šalah o Guru Pamartanu in njegovih učencih (gl. Bolte-Polivka, Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm, III. Leipzig 1918, 149).

6. Kako so Lemberžani v Ljubljano hodili. — Znana samo iz nemške objave Paula Schlosserja (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 160: Wie die Lemberger nach Laibach gehen wollten.

7. Kako so Lemberžani v Trst vozili. — Znana samo iz nemške objave Paula Schlosserja (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 161: Wie die Lemberger nach Triest fahren wollten.

8. Kako so Lemberžani globočino Drave merili. — Znana samo iz nemške objave Paula Schlosserja (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 161: Wie die Lemberger die Tiefe der Drau ergründen wollten.

9. Kako so Lemberžani svinjo preganjali. — Objavljena v »Brusu« (štev. 21, 5. nov. 1890, 21). — Zapisala jo je tudi Vera Mlakarjeva. — Objavil jo je v nemščini Paul Schlosser (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 159: Wie die Lemberger ein Schwein vertreiben wollten. — Šalo dobimo tudi v schildovski inačici: 15. Wie etliches Viehe auff den Saltz Acker kommen, vnd wie sich der Bannwart auff einer hürten

herumb tragen lassen, Der meinung das schedliche Viehe ohne Grössern schaden darvon zutreiben. fol. 72. — Schildovci so si namreč posejali sol (!) in čuvaj, ki naj bi pazil njivo, je po malomarnosti spustil živino nanjo; živino (v Lembergu; svinjo!) je nato pregнал kakor v Lembergu, le da je bila škoda nemara hujša, ker je bilo živinčet na njivi več in je bilo treba vsako posebej nagnati!

10. Kako so Lemberžani s purani orali. — Ima jo samo Ceci Ogorelčeva v svojem rokopisu.

11. Kako je Lemberžanom kobila valila. — Objavljena v »Brusu« (št. 21, 5. nov. 1890, 21). — Uporabil jo je listkar v »Domovini« in vsebuje jo rokopis Ceci Ogorelčeve. — »Marenberško« inačico dobimo pri Janku Osojniku-Ljudevitu Pivku v n. d. 55—58. — Brez določene lokalizacije jo objavlja Fr. S. Krauß, Sagen und Märchen der Südslaven, II. Leipzig 1844, št. 114, str. 258, kakor jo je zapisal Matija Valjavec v Ludbregu. Sicer pa so inačice znane povsod. Bolte-Polivka, I. 1913, 317 sl. navaja švicarske, nemške, nizozemske, danske, švedske, irske, francoske, retoromanske, italijanske, romunske, srbo-hrvatske, bolgarske, češke, slovaške, poljske, malo- in velikoruske, litavske, letonske, turške (Nasr-eddin), armenske, indijske, berberske!

12. Kako je lemberški župan sol okušal. — Znana samo iz »Brusa« (št. 22, 20. nov. 1890, 174). — Schildovci so pač hoteli, da bi jim zrasla sol na njivi (14. Wie sie ein Acker mit Saltz geseet das es wachsen sollte, vnd was sich darmit zugetragen. fol. 67); njihova šala sploh nima zveze z lemberško. — Motiv setve soli je znan v estonskih, finskih, finsko-švedskih, livskih, turških inačicah, gl. A. Aarne št. 1200: The Sowing of Salt.

13. Kako sta Lemberžana veverico lovila. — Znana samo iz »Brusa« (št. 20, 20. okt. 1890, 159).

14. Kako so Lemberžani polhe lovili. — Objavljena v »Brusu« (št. 22, 20. nov. 1890, 174). — Pri Paulu Schlosserju (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 158 zanimiva inačica: Wie die Lemberger die Spatzen vom Kirhdach austreiben wollten. — Na cerkveni strehi se je zaredilo preveč vrabcev, ki so s svojim čivkanjem motili službo božjo. Lemberžani jih sklenejo pokončati. Ker pa ves Lemberg ni premozel lestve, so naredili živo lestev. Nadaljevanje šale je podobno inačici iz »Brusa«.

15. Kako je Lemberžan z rešetom mesec lovil. — Znana samo iz rokopisa Ceci Ogorelčeve. Obrazec se mi zdi popačen.

16. Kako so Lemberžani kašnato klobaso ustrelili. — Objavljena v »Brusu« (št. 19, druga izdaja, 5. okt. 1890, 152). — Porabil jo je tudi listkar v »Domovini«, zapisali sta jo Ceci Ogorelčeva in Vera Mlakarjeva. — Natisnil jo je v nemščini Paul Schlosser (po Mariji Potočnikovi) v n. d. 160: Wie die Lemberger eine Leberwurst bekämpften. — Nemški avtor je iz slovenske krvavice — kašnate klobase — naredil pri Nemcih priljubljeno jetrno klobaso. V njegovi inačici so jo pravkar skuhalo, da se je na cesti še kadilo. Potek dejanja se sicer ujema z inačico iz »Brusa«. — Šala je znana tudi

v »veržejski« (rokopis Terezije Logarjeve) in v »marenberški« inačici (Janko Osojnik-Ljudevit Pivko, 59—63). — Nobena vzporednica ni mogoča s schildovsko šalo: 41. Eine merokliche Geschichte, so sich mit einem Krebs zu Schiltburg zugetragen. fol. 175.

17. Kako so se Lemberžanom noge pomešale. — Znan mi je samo v »veržejski« inačici iz rokopisa Terezije Logarjeve. — Schildovska inačica ji je zelo podobna (29. Wie die Schiltbürger, Als sie des Keyzers letze verzehten, ihre Füße verwechßleten vnd dieselbigen nit mehr kenneten, doch zu letzt jeder die seinen wider funde. fol. 143.). Motiv pomešanih nog se pojavlja po Bolteju-Polivki III, 150 v nemškem tisku že 1559 in nato še v številnih naslednjih tiskih, znan pa je tudi v številnih evropskih inačicah (švedski, danski, francoski, angleški, italijanski itd.). Prim. še A. Aarne št. 1288 (Namskulls Cannot Find their Own Legs. A stranger helps them with a switch) in St. Thompson J 2021.

18. Kako so se hoteli Lemberžani lakote znebiti. — Zapisala junija 1953 14-letna dijakinja Branka Baša iz Rogoške Slatine. Zabavljica je novejšega izvora, ko je Lemberg že propadal.

19. Kako so Lemberžani motorista reševali. — Zabavljico sem zabeležil junija 1953 po pripovedovanju živinozdravnika Ignacija Baše iz Rogoške Slatine. Zabavljica je klasičen primer, kako ljudstvo še dandanes, ko nikjer ni več razlogov za nagajanje Lemberžanom, naprti dovtip njim.

20. Kako so živali hotele za godce v Lemberg. — Po pravljici v zapisu Manice Komanove, ki jo je objavila v svojih »Narodnih pravljicah in legendah« (Ljubljana 1923, 100—105) pod naslovom »Pripoved'ta o leंबरških godcih«. Avtorica je sporočila dr. P. Strmšku in povedala meni osebno, da je pravljico slišala v otroških letih od svoje matere v Vižmarjih nad Ljubljano. — Obrazec te pravljice je na široko znan, gl. Bolte-Polivka, Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm, I. Leipzig 1913, 237—259 (št. 27, Die Bremer Stadtmusikanten). Slovenci imamo svojo inačico iz Tera v Beneški Sloveniji (zapis Baudouina de Courtenaya in poznejšo, književno uglajeno pravljico Ivana Trinka »Boter petelin in njegova zgodba«. Le-ta je bila objavljena najprej v Wagnerjevi knjižici »Poglejmo v Beneško Slovenijo!«, Mladinska knjižnica III, Ljubljana b. l., 117—122, nato v Bolharjevi zbirki »Slovenske narodne pravljice«, Ljubljana 1952, 97—100, ter v ponatisu v slikanici »Boter petelin in njegova zgodba«, Ljubljana 1952) ter inačico s Cerkljanskega (zapis Fr. Sedeja). Pridružuje se jima ta vižmarska.

Čutim dolžnost, da se na koncu prisrčno zahvalim prof. dr. Pavlu Strmškemu iz Celja za nesebično pomoč, ki mi jo je nudil pri mojem delu. Dal mi je na razpolago svoje bogato gradivo, med tem zlasti rokopisa Ceci dr. Ogorelčeve in Terezije Logarjeve, in me v svojih pismih opozoril na marsikatero podrobnost. — Zahvaljujem se tudi g. Paulu Schlosserju iz Gradca, ki mi je dovolil uporabo svojih nemških zapisov po pripovedovanju Marije Potočnikove iz Maribora, in s tem g. univ. docentu dr. Leopoldu Kretzenbacherju iz Gradca, ki mi je v ta namen ljubeznivo posredoval! — Hvala končno tudi ostalim, ki so mi pomagali s svojimi prispevki!

N. K.

Zabavna knjižnica

7

Urednik

Ivan Dolenc

NIKO KURET

SALJIVE ZGODBE O LEMBERŽANIH

Opremil

Ferdo Majer

Izdala

Založba Obzorja v Mariboru

Za založbo

Jože Košar

Natisnjeno maja 1954

Tiskala

Mariborska tiskarna v Mariboru

